

tidsskrift.dk

En Rejse langs Grønlands Østkyst i Aaret 1777,

Geografisk Tidsskrift, Bind 2 (1878)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0002-PDF/gto_0002_66812.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=66812>

pdf genereret den : 22/5-2008

Det kongelige danske geografiske Selskab.

Allet paa de *üvrrarige* Medlemmer er nu steget til 48, og heraf har betalt: 100 Kr.: Apotheker *H. P. Madsen* i Kjobenhavn.

I det **femte** Møde holdt Kontreadmiral *C. Irmingær* et Foredrag om „Iagttagelser paa Oceanet“, og dernæst gav Arkivassistent *Frederik Krarup* en Del oplysende Bemærkninger om „Brødrene Zenos Rejser“.

I det **sjette** Møde gav Kapt. *N. Hoffmeyer* en Fremstilling af de videnskabelige Resultater, der ere

naaede ved Orlogsskonnerten „Fyllas“ Maalinger 1877 i Danmarksstrædet, og dernæst meddelte *Fr. A. de Roepstorff*, Embedsmand ved den engelske Straffekoloni paa Andamanerne, en Skildring af disse Oer (alle disse Meddelelser ville blive trykte senere.) — Hermed afsluttedes Foredragsvirksomheden for Vinteren 1877—78; i alt har der været holdt 11 Foredrag og desuden en Diskussion.

En Rejse langs Grønlands Østkyst i Aaret 1777,

af **C. Normann**, Kaptajn i Flaaden.

For hundrede Aar siden, i Oktober 1777, var Isbæltet langs Grønlands Østkyst Vidne til et sørgeligt Tog. Omtrent halvfemte hundrede forhungrede og fortvivlede Mænd, hvis Skibe vare blevne Ofre for Ismassernes uimodstaaelige Presninger og Sammenskrninger, opholdt sig da paa de løse, adskilte Flager, hvoraf Bæltet bestaar, uden Føde og uden Ly, til Dels blottede for de nødvendigeste Klædningsstykker til at modstaa det forfærdelig barske Vejrlag, og kun med en forsvindende ringe Udsigt til at redde Livet, for hvis Bevarelse de Maaneder igjennem havde ført en fortvivlet Kamp med Elementerne. Deres Skæbne afgang af, om de kunde naa Kysten af Grønlands Fastland, hvor de turde gjøre sig Haab om at træffe Eskimoere, der mulig vilde hjælpe og vejlede dem til de danske Kolonier og Udsteder paa Landets sydvestlige Kyst, og for en Del af de skibbrudne føjede det sig ogsaa saaledes, at de, efter utallige Farer og utrolige Savn, naaede frem til beboede Steder, hvorfra de senere vendte tilbage til Evropa.

Uagtet en stor, ja maaske en overvejende Del af hine Mænd vare Danskere, og uagtet Skæbnen førte dem til Steder, som indtil da endnu ingen Evropeer havde betraadt, og forbi Kyststrækninger, der endnu ikke ere blevne kaartlagte, men hvis Opdagere de ikke des mindre kunne gjøre Krav paa at være, turde dog deres Hændelser, ja deres hele farefulde Tog være ukjendt for de allerfleste af Tidskriftets Læsere. Interessen for arktiske Farter og Foretagender er og har vistnok altid været stor her i Landet, og mange have sikkerlig med

Deltagelse fulgt Beretningen om Besætningen fra den forulykkede tyske Polarfarer „Hansa“ under dens eventyrlige Fart paa Isflagen langs Grønlands Østkyst i Vinteren 1869—70, ligesom de ogsaa kjende de Lidelser og Savn, som Kaptajn Tyson og hans Følge af den Hallske Expedition et Par Aar senere under lignende Vilkaar maatte gennemgaa paa Ismarken i Baffinsbugten efter at være blevne skilte fra deres Skib, den nordamerikanske Dampet „Polaris“. Men om hine Mænds Fart 1777 langs Østgrønlands Kyst, da Hjælpeidderne om mulig vare endnu ringere og Resultatet absolut sørgeligere, melde Beretningerne om arktiske Undersøgelser, rejser og Expeditioner lidet eller intet. Sagen er den, at hine Skibe ikke vare udrustede i videnskabeligt Øjemed, og at Besætningerne ikke havde tiltraadt den paagjældende Rejse af Interesse for at fremme vort Kjendskab til arktiske Forhold. De havde kun pekuniære Fordele for Øje, det var kun simple Hvalfangere, som vare rejste ud for at dræbe Havets store Dyr og berige sig med de derved indvundne Frembringelser. De vare ikke godvillig komne til disse Kyster, som de opdagede; de aftegnede ikke Landets Kystomrids eller fortalte os noget om de mulige Indbyggeses Sæder og Skikke, og det er derfor ikke saa underligt, at Beretningerne om deres Gjenvordigheder ikke i samme Forhold som de andres er bleven overleveret til Samtiden og Efterverdenen.

Nedskriveren af disse Linjer vilde maaske heller ikke have draget dem frem for Tidskriftets Læsere, dersom han ikke, ved at gennemlæse den 1876 udkomne Skil-

dring af den østrigsk-ungarske Nordpolsexpedition, med dertil hørende Beretning om den saakaldte anden tyske Polarfart*), havde stødt paa en kortfattet Gjengivelse af den 1777 stedfundne Tildragelse. Den findes i det nævnte Værk (S. 481) under Afsnittet, som omhandler „Hansa“s Skæbne og Besætningens Fart paa Isflagerne langs Grønlands Østkyst, og ordret gjengivet lyder den saaledes:

„I Aaret 1777 kom omtrent halvtresindstyve hollandske og hamburgske Hvalfangerskibe i Besæt ved Gaël-Hankes Bai og bleve knuste af Isen. Kun faa af Mandskabet formaade at redde sig; de drog fra Skib til Skib, og da det sidste af disse var sunket, blev en Isflage deres Tilflugtssted. Uden Ly og prisgivne for Hungersdøden, drev de imod Syd, og ved et lykkeligt Træf hinsides Kap Farvel langs Grønlands Vestkyst imod Nord til Holstensborg. Fem Maaneder igjennem vare de ulykkelige i denne Nød, for hvilken mange af dem bukkede under. De faa, der endnu vare i Live, bleve om Vinteren tagne til Tjeneste til haardt Arbejde af en dansk Skipper paa Holstensborg. Af trehundrede Mennesker kom kun tolv tilbage til Evropa; her undlod man at give dem den lovede Arbejds løn. Om Sommeren i det samme Aar kom det engelske Skib „Guillamine“ i Besæt i den østgrønlandske Is, og midt i September blev det knust af et Isfjeld. Mandskabet tog sin Tilflugt til en Isflage, drev med denne imod Syd, kom til Eskimoerne, naaede i Midten af Marts 1778 til Frederikshaab og vendte derfra tilbage til England.“

Denne Gjengivelse er imidlertid saa forvrænget og fuld af Fejl, at den fra dansk Side ikke bør have Lov at staa uimodsagt, saa meget mere som de omtalte Tildragelser forefaldt ved og paa Kysterne af et Land, der hører under den danske Krone. Støttende mig paa det bedste forhaanden værende Materiale**), hvis Troværdighed

*) *Julius Payer*: „Die österreichisch-ungarische Nordpol-Expedition in den Jahren 1872—1874, nebst einer Skizze der zweiten deutschen Nordpol-Expedition 1869—1870 und der Polar-Expedition von 1871. Wien 1876“. — Der er, som man véd, nylig udkommet en norsk-dansk Gjengivelse af dette Værk.

**) De vigtigste brugte Kilder ere:

1) „Kort, doch echt verhaal van Commandeur Martin Jansen, wegens het verongelukken van zyn ship genaamd „het witte Paard“ en nog Negen andere Sheepen, dewelke alle verongelukt syn in Groenland, door de bezetting van 't West-Ys ten Jaare 1777.“ Amsterdam 1778.

2) „Wahrhafte Nachricht von den im Jahre 1777 auf den Walfischfang nach Grönland abgegangen und daselbst verunglückten fünf Hamburger Schifften, gezogen aus dem Journal des Küpers Jürgen Röper auf dem Schiffe genant „Sara Cecilia“, Kommandeur Hans Pieters“. Altona 1778.

3) de Jong, Kobel en Salieth: „Nieuwe Beschryving der Walvisvangst en Haringvischery, met veele Byzonderheden daar toe betreklyk“. Amsterdam I—IV Del. 1791.

Dette Værk indeholder blandt andet en detailleret

jeg trøstigt tør paastaa, at det vil falde den store tyske rejsende og Forfatter, for hvem jeg for Resten nærer den største Agtelse, saare vanskeligt at afkræfte, skal jeg derfor tillade mig at give en samlet, kortfattet Beretning om Skibenes Fart med Isen langs Kysten af Østgrønland, deres Forlis og Mandskabets senere Skæbne. Jeg gjør det saa meget heller, som jeg tænker mig, at paa et Tidspunkt som nærværende, hvor netop Grønlands ukjendte Østkyst er et af de Steder, imod hvilket Geografernes Opmærksomhed særlig er henvendt, og i Retning af hvilken vore egne Bestræbelser for at klare geografiske Tvivlspunkter fortrinsvis synes at maatte kunne rettes, vil en Gjengivelse af de omtalte Tildragelser sagtens ikke være uden Interesse.

Hvalfangsten, der kan siges at have taget sin egentlige Begyndelse ved Spitsbergens Opdagelse i Slutningen af det 16de Aarhundrede, havde haft sin største Flor paa det Tidspunkt, vi staa i Færd med at omtale. De store Havdyr, der i halvandet hundrede Aar stadig hver Sommer vare blevne forfulgte under Øgruppens Kyster af hele dertil udrustede Flaader, havde trukket sig tilbage til mere utilgængelige Steder, og Flaaderne, der havde begyndt at aftage stærkt i Tal, havde derfor ogsaa

Gjengivelse af en Beretning om Forlisene, som er udkommen i Amsterdam 1778, men som ikke findes i de herværende Samlinger. Senere er samme Beretning bleven oversat paa tysk under Titelen: „Historisch wahre Nachricht von dem Elend und Drangsalen des im Jahre 1777 auf den Walfischfang nach Grönland abgefahrenen, verunglückten Schiffes „Wilhelmina“, Commandeur Broertjes, aus dem holländischen Tagebuche und mündlicher Erzählung der drei Matrosen Harm Henrich Kröger, Harm Henrich Kröger der Sohn, beide von Altenesch im Delmenhorstischen, und Kasten Külle aus Lesum — übersetzt.“ Bremen 1779. Den findes i alt væsentligt gjengivet i Petermanns „Mittheilungen“ for 1869, Ergänzungsheft Nr. 26 i en større Afhandling af Dr. Moritz Lindeman: „Die arktische Fischerei der Deutschen Seestädte von 1620—1868.“

4) Lorens Hanssen: „Grønlandsfarerne i 1777, en fædrelandsk Tildragelse“. Fredericia 1806. Bogen er væsentlig trykt efter mundtlige og skriftlige Meddelelser af danske, til Dels da endnu levende Deltagere i den paagjældende Expedition, men indeholder ogsaa en Gjengivelse af et Par paa tysk udkomne Smaapiece, forfattede af en Matros Marcus Voss, hvilke ikke findes paa vore Bibliotheker.

5) Skibsjournaler, Indberetninger, Korrespondance- og Resolutionsprotokoller m. m. i den kgl. Grønlandske Handels-Arkiv, til hvilket jeg ved Direktør, Dr. *Rinks* velvillige Forekommenhed, har faaet Adgang.

maattet sprede sig for at søge dem i deres forskellige Smuthuller. Man anslaa dog sikkerlig ikke Tallet paa de Fartøjer, der 1777 alene søgte til Vandene imellem Spitsbergen og Østkysten af Grønland, for stort, naar man sætter det til omtr. 180—200 Stykker med en samlet Besætning af 8.000 Mennesker; thi hvert Fartøj udkrævede 40—45 Mand, for at Fangsten kunde drives med Udsigt til Held. De Skibe, der paa dette Tidspunkt sysselsatte sig med Jagten paa de store Sødyr, hørte for største Delen hjemme i Holland og England. Det førstnævnte Land sendte saaledes 1777 omtrent 80 Skibe til Spitsbergen*), imedens Engelskmændene, i Følge Scoresby, 1775 havde 105 Fartøjer udrustede, hvoraf dog en Del vare paa Fangst i Davis Strædet. Ogsaa Hamburg og Danmark vare imidlertid værdig repræsenterede. Hamburg udrustede saaledes 1777 henimod 40 Skibe, imedens vor egen Hvalfangerflaade paa dette Tidspunkt udgjorde mindst 35 Skibe, af hvilke rigtignok en Del hørte hjemme i Stæderne ved Elben, særlig Altona og Glückstadt, men den overvejende Del dog i selve Kongeriget, i det nemlig alene det „kongelige oktroierede Almindelige Handels Compagni“ i Kjøbenhavn i det nævnte Aar havde 17 Skibe paa Hvalfangst, dels under Spitsbergen og dels under Vestkysten af Grønland.

Foruden Besætningerne paa de oven omtalte danske Skibe, der vel kunne regnes til mindst 1400 Mand, vare imidlertid endnu mange Danskere sysselsatte ved Hvalfangsten, fra hvilken de hentede deres Hovederhverv. Særlig Indbyggerne paa Vesterhavssøerne Rom, Sild og Før og den tilstødende Kyst vare vel anskrevne i Udlandet som dygtige Kommandører**), Harpunere og Baadstyrere, og det kan saaledes nævnes, at da Engelskmændene, efter i flere Aar ikke at have drevet Hvalfangsten, 1725 gjenoptog den, indforskrev de alene 152 Mand fra Før til at være Officerer og til de andre overordnede Poster paa de 12 Skibe, som udrustedes i dette Øjemed***), og at Spanierne, da de i Slutningen af forrige Aarhundrede toge fat paa Sydhavsfiskeriet, ligeledes henvendte sig til Vesterhavssøerne for at finde passende Folk†).

*) 1770 var Tallet af de til Spitsbergen udsendte hollandske Skibe i Følge Gerrit van Sante („Naamlyst van alle de Groenlandsche en Straat-Davissche Commandeurs“, Haarlem 1770) 105 Stykker; 1779 var det derimod i Følge de Jong („Nieuwe Beschryving der Walvisvangst“ o. s. v.) sunket til 59.

***) Føreren af et Hvalfangerskib førte i Almindelighed denne Titel.

***) W. Scoresby: An account of the Arctic region. Edinburgh 1820. II. Del, S. 70.

†) Schleswig-Holsteinische Provinzial Berichte 1796, S. 2.

Størst Anvendelse fandt vore Landsmænd dog paa de hollandske og hamburgske Skibe, der stundom udelukkende vare bemandede med dem, thi Rederne regnede dem for de bedste, og Kaptajnlejtnant A. Stibolt, hvem der 1773 og 1774 tilkjendtes det danske Landhusholdnings Selskabs Sølv- og Guldmedaljer for Afhandlinger om Midlerne til den danske Hvalfangst Opkomst, siger endog*), at de hollandske Hvalfangere, naar Vesterjyderne udebleve et Aar, næsten ikke kunde udsendes, og at han selv 1765 i Texel havde været Vidne til, at hele den hollandske Fangstflaade laa og ventede paa vore Landsmænd, fordi de paa Rejsen fra Før, hvorfra de afgik i Jagter og lignende Smaafartøjer, der rummede fra 50—80 Mand, blev opholdte af stadig Modvind. Med Hensyn til det Tidspunkt, vi her omtale, foreligger der særlig en Optegnelse**), som kommer meget tilpas. Den underretter os nemlig om, at i den første Halvdel af Marts 1777 afgik paa én Dag ikke mindre end 13 Smakker med omtrent 1000 Søfolk fra Før til Holland, Hamburg, Altona og andre Steder, hvor de skulde paamønstres til Hvalfangst, og flere mindre Hold vare gaaede forud for dem. Øen Før alene regnedes den Gang at have 15—1600 Søfolk, som næsten alle hver Sommer vare med Fangstskibene i de nordlige Have, og af en Indberetning, som Direktørerne for de forskellige hollandske Hvalfangerselskaber 1733 afgave til Regeringen i Amsterdam, og som omtales i Lindemans „Arktischer-Fischerei“***) ses, at det paaregnedes, at ikke mindre end Ejerdeparten af Mandskabshyren for samtlige hollandske Hvalfangerskibe blev udbetalt til „Jutten en Norren“, hvorved menes Jyder og Nordfrisere†). Man fejler derfor næppe meget, naar man sætter Tallet af de danske og slesvigske Søfolk, som ved det paagældende Tidspunkt deltog i fremmede Nationers Hvalfangst, til henimod 2000 Mand. Alene af Hvalfanger-Kommandører fandtes 1777 paa Før imellem 50 og 60, og paa den langt mindre Rømø taltes i samme Aar ikke mindre end 40, som dog ikke alle vare i Virksomhed.

Hvalfangerskibene forlode 1777, som almindelig, deres Hjemsteder i Marts og April Maaned og kom for største Delen henimod Midten af Maj til den sædvanlige Fangst-

*) Landhusholdnings Selskabets Skrifter. I. D., S. 376.

**) Peters: Beschreibung der Insel Föhr i Schl. Holst. Provinz. Berichte 1824. II. Hefte, S. 43—45.

***) Petermanns Geographische Mittheillungen 1869. Ergänzungsheft Nr. 26, S. 35.

†) Lindeman mener rigtignok at maatte tolke begge Ordene som betegnende „die Insel-Friesen“, men denne Antagelse kan sikkerlig ikke fastholdes.

plads imellem 78 og 80° n. Br. og 5—6° ø. L. Naar man undtager, at der imellem Isen forliste nogle enkelte Skibe, hvis Besætninger dog bjærgedes om Bord i andre Fartøjer, — saaledes Besætningen fra den engelske Hvalfanger „Campbeltown“ af Leith om Bord i det danske Skib „Kammerherre Baron Kragh-Juel-Wind“*) — indtraf der for Resten i Førstningen af Fangsttiden ikke noget af særlig Interesse, og skjønt Isforholdene vare vanskelige, var der dog intet, som tydede paa en overhængende Fare. Da imidlertid i Dagene imellem den 24de og den 28de Juni henimod halvhundrede Skibe — rimeligvis i Taage, der dette Fangstaar indtraf overordentlig tit — laa forstøvede ved en udstrakt Ismark, som havde en Tykkelse af 17—18 Fod, og vare i rask Drift syd efter, lejrede umaadelige Ismasser sig uden om dem, og kun de Fartøjer, der havde ligget ved Ismarkens østre Side, lykkedes det i Tide at undfly, imedens 27 eller 28**) kom i saa alvorlig Besæt, at flere af dem stode Fare for at knuses. Som Udvej til Frelse maatte de ty til at udsave Dok, d. v. s. lave en Fordybning, værnet af fremspringende Pynter, i den svære, tit endda sammenskruede Is, og dette Arbejde tog for enkeltes Vedkommende indtil 8 Dage og kostede umaadelig Anstrængelse. En Del af de omtalte Skibe lykkedes det i Juli, August og særlig i de første Dage af September Maaned atter at komme i aabent Vande, men 12 Stykker***),

alle enten Hamburgere eller Hollændere, bleve uigjenkaldelig indeklemt i Isen, der af vedholdende østlige Vinde pressedes imod Land. Dette skete først ud for den imellem 74 og 75° n. Br. liggende, efter den hollandske Opdager Gaël Hamke (1654) opkaldte Del af Grønlands Østkyst; senere dreve de, førte af den arktiske Strøm, stadig mere og mere syd efter, i Retning af Island og Danmarkstrædet.

I Førstningen af Besættet synes Forholdene ikke at have været foruroligende. Det var nemlig aldeles ikke ualmindeligt, at Hvalfangere i Uger og Maaned blev saa indeklemt i Isen, at de ikke kunde røre sig, ja nogle Aar tidligere (1769) var det endog hændet, at 4 Skibe havde været i Besæt fra Førstningen af Juli til den 16de og 19de November, da de to af dem, efter at have drevet med Isen fra omtrent 76° til 69° n. Br., lykkelig arbejdede sig til Søs, imedens der vist nok aldrig hørtes noget fra de to andre. At lade Modet falde var der i alle Tilfælde ingen Grund til; man fortsatte derfor den daglige Gjærning, saa vidt Omstændighederne tillode det, som om intet særligt var hændet, og enkelte af Skibene vare endog saa heldige at fange Hvaler fra deres indeklemt Stilling. I Slutningen af Juli saa det et Øjeblik ud, som om Isen vilde aabne sig, saa at Skibene kunde slippe fri; men det blev ved Haabet, og fra Førstningen af August forværredes Situationen i høj Grad. Skibene

*) En Del af Besætningen fra to andre Skibe, nemlig „die Frau Agathe“ af Hamburg, ført af Jens Hansen Præst fra Romø, og en Hollænder, ført af Kommandør Klavs Keuken, fandt Optagelse i de Skibe, der senere ville blive omtalte, og med hvilke de altsaa atter forliste. Dette gjælder saaledes om 11 Mand fra Romø, der vare forhyrede med førstnævnte Skib, og af hvilke kun 3 kom tilbage til Hjemmet.

**) En af Beretningerne angiver Nationaliteten saaledes:

9 Hamburgere.
8 Englændere.
7 Hollændere.
2 Svenskere.
1 Bremer.

Det ovennævnte danske Skib „Baron Kragh-Juel-Wind“ var imidlertid ligeledes i Besættet, men slap alt fri omtr. 14 Dage senere.

***) Disse vare: (Jeg tillader mig at anføre dem her, da hverken de tyske eller hollandske Kilder have nogen samlet Opgivelse derom. L. Hanssen er bedre underrettet, men mangler dog flere af de her anførte Navne).

1) „de hoopende Vischer“	af Amsterdam,	Kom. Wolkert Jansen.	
2) „de twe jonge Hermanns“	- Hamburg,	120 Læster, 45 Mand,	Kom. Engelbrecht Jensen fra Romø.
3) „het witte Paard“	- Hamburg,	120 — 46 —	Kom. Martin Jansen fra Ameland.
4) „de Jacobus“	- Hamburg,	120 — 44 —	Kom. Peter Andresen fra Romø.
5) — —	- Amsterdam,	Kom. Roelof Meyer.	Besætningerne fra disse tvende Skibe undgik at dele Skæbne med Kammeraterne ved at redde sig om Bord i andre Hvalfangere, som det lykkedes at arbejde sig ud af Besættet.
6) — —	- Amsterdam,	Kom. Jacob Bremer.	
7) „de Anna“	- Zaandam,	120 Læster, 46 Mand,	Kom. Jeldert Jansz Groot fra Skermekoeg.
8) „Vrou Clara“	- —?—	120 — 46 —	Kom. Hede Dideriksen Kat fra Ameland.
9) „Mercurius“	- Hamburg,	120 — 46 —	Kom. Hans Chr. Jespersen fra Romø.
10) „Sara & Cecilia“	- Hamburg,	130 — 46 —	Kom. Hans Petersen fra Romø.
11) „de Willemina“	- Zaandam,	— — —	Kom. Jacob Henrich Broertjes.
12) — —	- Zaandam,	160 — 50 —	Kom. Klaas Janszen Kastrikum fra Ameland.

knugedes saa haardt af Isen, at Folkene næppe turde gaa til Hvile om Bord, og da Udsigterne til Befrielse bleve ringere og ringere, efterhaanden som Aarstiden skred frem, og man nærmede sig Indsnævringen af Farvandet imellem Island og Grønland, nødtes man i de fleste af Skibene til at indføre knappere Rationer. Vinden holdt sig vedvarende fra samme Kant — Øst og ØNØ., altsaa pressende imod Kysten — og den 19de Avgust begyndte en haard Storm, der fremkaldte de første Forlis, i det nemlig i Løbet af denne og den følgende Dag, da Stormen rasede endnu haardere, ikke mindre end 6 Skibe — 3 Hollændere og 3 Hamburgere*) — bleve sønderkruede omtrent paa samme Sted, nemlig mellem 67° 30' og 68° n. Br. og i en Afstand af 12—14 Mil fra den grønlandske Kyst. Besætningerne fra to af Skibene reddede sig over Isen om Bord i to Fartøjer, der slap fri i de første Dage af September, og dem have vi altsaa ikke videre med at gjøre. De øvrige fire Besætninger tyede derimod til de endnu i Behold, men stadig i Besæt forblivende 6 Skibe, som man imidlertid ikke maa tænke sig liggende samlede, men snarere delte i tvende Grupper, en østlig og en vestlig, hvis indbyrdes Stilling jævnlig skiftede, alt som Isen maaledes stærkere eller svagere af Strømmen paa de forskjellige Strøg. En Tid havde de tvende Grupper hinanden i Sigte, men den største Tid, især da de kom sydligere, vare de, uagtet Afstanden ingen Sinde var stor, dog saa langt borte fra hinanden, at den ene var fuldstændig uvidende om den andens Skæbne. Flere af Skibene vare imidlertid under Stormen den 19de og 20de blevne stærkt beskadigede og lække ved den voldsomme Klemning mellem Isstykkerne, og enkelte saaledes opkruede imellem de til 22—24 Fod over Havspejlet optaarnede Masser, at de næsten stode med Kjølen ude af Vand. Kun fra faa af de forulykkede Skibe naaede man at faa lidt Proviant bjærget. De andre gik tabt med alt, hvad de indeholdt, og den Forøgelse af Besætningen med omtrent 180 Mand, som kom til paa de tilovers blivende Skibe, blev derved saa meget mere følelig for disse. De daglige Rationer maatte derfor atter nedsættes.

Den 24de Avgust mente man fra nogle af Skibene at have Islands Nordvestkyst i Sigte, men i meget betydelig Afstand, hvorfor der heller ikke blev gjort Forsøg paa at frelse sig dertil med Baadene over Isen, saa meget mindre, som man endnu ikke havde opgivet Haabet om at arbejde Skibene ud til flot Vand, der af og til saas i nogen Frastand. Den 7de September blev atter et Skib, en

*) De i foreg. Anm. med Tallene 1—6 betegnede.

Hollænder, knust under en østlig Storm; Besætningen reddedes dog, og den fordeltes paa de to andre i Nærheden værende Skibe, af hvilke imidlertid det ene, som førtes af Kommandør Klaas Janszen Kastrikum, var blevet saa stærkt beskadiget agter af Isen, at det truede med at synke. Vandet strømmede ustandselig ind, og uagtet man stadig holdt fem Pomper gaende, tiltog dog Vandmassen i Lasten. Man gjorde klar til at forlade Skibet og begyndte at losse Provianten paa Isen, men det viste sig herved, at Skaden ikke var saa slem, som man havde frygtet. Ved at bringe al Vægt for efter fik man nemlig Agterskibet saa meget løftet, at Hullet kom over Vand, og det lykkedes snart at faa det tættet saa meget, at kun én Pompe stadig maatte holdes i Gang. September gik ellers forholdsvis rolig hen, dog under vedvarende Ispresninger, thi Besættet vilde ikke aabne sig. Derimod førte Strømmen Skibene mere og mere syd efter langs Grønlands Østkyst, som næsten hele Tiden havdes i Sigte, almindeligvis i en halv Snes Miles Afstand, imedens det aabne Hav jævnlig kunde ses fra Rejsningen i den modsatte Retning. Ved Maanedens Udgang var man imellem 64 og 65° n. Br. Da brød paa ny en haard østlig Storm løs, og i Løbet af den 30te forgik ikke mindre end 4 af Skibene*), to Hamburgere og to Hollændere. Det ene af sidstnævnte, et stærkt og velbygget Skib, „Willemina“ kaldet, modstod længe. Da taarnede pludselig et Isfjæld, som drev ned mod det, de omliggende Isflager med en saadan Kraft omkring Skibet, at Dæksbjælkerne dels brækkede og dels blev klemte ud igjennem Siderne; samtidig løftedes Skroget ved det stærke Tryk, saa at det kom over ti Fod ud af Vandet, og et Øjeblik efter var det tillige med alt, hvad det indeholdt, knust og begravet under Isen. Kun med yderste Nød lykkedes det Folkene fra dette Skib, 129 Mand ialt, tilligemed 57 Mand fra en af de forliste Hamburgere, efterat have tilbragt en Dag og en Nat paa Isen, at redde sig om Bord til Kastrikum, hvis i Forvejen haardt medtagne Skib nu var det eneste af de 12, der var i Behold. Besætningerne fra de to andre Skibe, der forliste samme Dag, men mere østlig — nærmere Isens Udkant — udgjorde tilligemed de Folk fra den omtalte Hamburger, der ikke bjærgedes ligesom de foregaaende, omtrent 160 Mand, i det hvert af disse Fartøjer foruden sine egne Folk havde mindst Halvdelen af en tidligere forlist Besætning om Bord. De søgte Frelse dels paa de svømmende Flager, dels i Baadene, som man for Sikkerheds Skyld i Forvejen havde anbragt paa Isen tilligemed nogen Proviant.

*) De i Anm. Side 52 med Tallene 8—11 betegnede.

Forskjellen i Skæbne var for Resten ikke stor, thi den 11te Oktober*), da Strømmen havde ført Kastrikums Skib ned til omtrent 61 $\frac{1}{2}$ ° n. Br. og i en Afstand fra Land af 5—6 Mil — altsaa i alt, fra det kom fast i Isen, ført det over en Strækning af mere end 1300 Kvartmil, eller 12 Kvartmil i Døgnet, paa en retvisende Kurs S. 43° V. — knustes ogsaa det fuldstændig i en Storm imellem Ismasserne, og de 286 Mennesker, nemlig sex hele Skibsbesætninger og Dele af to andre, der efterhaanden havde søgt og fundet Ly inden for dets Sider, stode nu lige saa blottede for alt som deres Lidelsesfæller. Allerede i lang Tid havde nemlig den daglige Ration om Bord i det nævnte Skib, som Følge af de mange Mennesker, der her havde søgt Tilflugt, været nedsat til det mindst mulige. Man havde slagtet og spist Skibshundene, man havde afgnavet det raadne Kjød, som sad imellem Hvalbarderne i Lasten; thi ti Spiseskeer Grød eller Ærter for hvert Menneske, fem til Middag og fem til Aften, som var alt, hvad der uddeltes, var ikke tilstrækkeligt til at stille den rasende Hunger, og fra dette Skibs Forlis blev, om mulig, reddet endnu mindre end fra noget af de foregaaende, en simpel Følge af, at der intet var at bjærge, og at Ulykken kom saa pludselig, at det kun var ved at springe fra Isstykke til Isstykke, at Livet selv kunde reddes.

Blottede for alle Hjælpemidler med Undtagelse af nogle Baade, hvis Nytte endda for Øjeblikket kunde synes tvivlsom, da intet aabent Vand var at se, og da Isen var saa sammenskruet og ujævn og i saa voldsom Bevægelse, at det var umuligt at befare den, stode de skibbrudne, der havde været samlede om Bord i det sidst undergaaede Skib, og som vi først ville følge, paa de med rask Fart syd efter drivende Masser. Storm og Strøm malede i det første Døgn Isstykkerne saaledes imellem hverandre, at Folkene intet Øjeblik havde Ro, men stadig stode Fare for at knuses imellem dem, og de fleste af de reddede Baade gik tabt. Den næste Dag bedredes Vejret, men Udsigterne til Frelse vare vedblivende overmaade smaa, og Meningerne om, hvilken Vej der var den bedste at følge, vare endda delte. Nogle holdt paa, at det var rettest snarest mulig at søge at naa det faste Land, hvor man havde en Mulighed for at træffe venligsindede Eskimoere. Andre mente derimod, at det var bedst at drive videre med Isen, stolende paa,

*) Nogle Dage tidligere havde 12 Mand gjort Forsøg paa over Isen at naa Kysten af Grønland omtrent under 63° Br., hvilket ogsaa lykkedes dem. Da de imidlertid fra den Ø, paa hvilken de landede, ikke kunde naa over til Fastlandet, vendte de atter tilbage til Skibet.

at denne, naar den havde naaet Kap Farvel, ikke vilde gaa fra hinanden, men fortsætte sin Vandring op langs Grønlands Vestkyst. Man vilde herved hurtigere og lettere naa de danske Kolonier, de eneste Steder, hvor varig Understøttelse var at vente; men bortset fra den store Risiko, man løb, dersom Isen skiltes ad, syntes rigtignok Proviantforraadene, der næsten kun vare nogle halvtfordærvede Beskøjter, at være lovlig smaa til en saadan Fart. Imidlertid, derom kunde Meningerne ikke være forskellige, vilde det være rettest, at man delte sig; thi kom alle samlede til ét Sted, selv om det saa var den bedst forsynede Koloni, vilde det være umuligt dér at skaffe Proviant til saa mange. Efter at have holdt sammen i et Par Døgn paa Ismarken, og saa godt som mulig søgt at værne sig imod den bidende Kulde ved at rejse Telte af nogle bjærgede Sejl — hvilket imidlertid ikke hindrede, at flere frøs ihjel — blev man derfor enig om at skilles ad og at søge hver den Udvej til Frelse, der syntes den bedste. Man delte den ringe Proviant, som endnu var tilbage, saa ligelig som mulig, og bød saa hinanden Farvel. Det var et tungt Farvel, thi alle vare visse paa, at der var næsten ingen Udsigt til Frelse, og al Rimelighed talte for, at man aldrig vilde gjenses.

Det vilde føre os for vidt i Enkelthederne at følge hvert af den halve Snes Partier, i hvilke de halvfemte hundrede Mand opløste sig. Om flere af dem fattes desuden saa godt som al Underretning. Vi maa saaledes indskrænke os til at meddele, at største Delen af de Besætninger, som vare om Bord i det sidst undergaaede Skib, rimeligvis kort efter dettes Forlis er omkommen af Sult, Kulde eller ved at drukne, men til Dels rigtignok ogsaa som Følge af Mangel paa Kjendskab til grønlandske Naturforhold. Af 230 Mand, som samlede forlode Skibets Vrag, synes saaledes én Deling at have søgt Nord paa langs Østkysten*), og en anden og større Deling

*) Det af Martin Frobisher 1576 opdagede, og efter ham opkaldte Sund, der skærer sig ind paa den amerikanske Side af Davis-Strædet, nord for Hudsonsbugten, var ved en fejlagtig Opfattelse, som kan følges tilbage til John Davis og Jodocus Hondius (jævnf. G. M. Asher: „Henry Hudson the Navigator“. London, Hakluyt Society, 1860), af det syttende Aarhundredes Geografer almindelig henlagt til det lige overfor liggende Grønland. I det Kaart, som ledsager de la Peyrères bekendte Værk om Grønland („Relation du Groenland“. Paris 1663) findes Fejlen saaledes ogsaa; men Forfatteren anfører for Resten utrykkelig, at han har aflagt Landets sydlige Del i Modstrid med de danske Kilder, som han ellers har benyttet til sin Historie, og fulgt et Kaart i Kardinal Mazarins berømte Bibliothek, tegnet (1624) af en Hollænder, „som selv har besøgt Landet“. Hans Egede var sikkert

at have søgt fra denne Kyst at trænge tværs igjennem Landet til Vestkysten. Fra ingen af dem har man nogen Sinde faaet Underretning, men der kan ikke være nogen Tvivl, især om de sidstes Skæbne. Kun en tredje Deling paa noget over halvhundrede Mand, der traf Grønlændere tæt nord og øst for Kap Farvel, rimeligvis ved Alluk, og som modtoges med Venlighed af dem, saa at de overlod den deres Konebaade og forsynede den med Proviant, naaede midt i November til den et Par Aar tidligere grundlagte Koloni Julianehaab og fandt her gjæstfri Optagelse for et Par Dage, indtil Kræfterne vare nogenlunde gjenvundne. Den maatte imidlertid sendes videre Nord paa, da Kolonien, hvis Forsyningskib var udeblevet, ikke saa sig i Stand til at føde den Vinteren over. En Del af Folkene overvintrede hos Grønlændere, der trolig delte med dem, hvad de havde, indtil Nøden tvang dem selv til at spise Skindene paa deres Sovebrixer og Saalerne i deres Sælskindsstøvler; en Del naaede omtrent Midvinters Frederikshaab, hvor man var godt forsynet med Proviant, og hvor den derfor forblev, indtil den hen paa Foraaret sendtes hjem til Evropa. Den sidste Deling af de 286 endelig, der ligesom den forrige talte noget over halvhundrede Mand, søgte ikke at lande paa Østkysten, men lod sig med Isen drive rundt om Kap Farvel. De døjede, som i det hele alle Deltagerne i denne ulykkelige Expedition, umaadelig af Kulde; thi de havde intet Ly og savnede desuden til Dels de nødvendige Klædningsstykker. Selv om Natten maatte de uafbrudt holde sig paa Benene og gaa frem og tilbage paa deres Isflage for ej at fryse ihjel, og enkelte bukkede under for disse Lidelser. Da Kap Farvel var passeret, satte de overlevende de to Hvalslupper, som de havde med sig, i Vandet og søgte at naa Kysten, hvilket ogsaa lykkedes dem efter flere uheldige Forsøg, og efter at de havde gjenmemgaaet

den første, som gjennem sin „Relation om den grønlandske Mission“ o. s. v., Kbhvn. 1738, og senere i „Det gamle Grønlands nye Perustration“, Kbhvn. 1741, berigtigede den almindelige Vildfarelse; men hans Mening maa have haft ondt ved at trænge igjennem, thi i hollandske Søkart fra forrige Aarhundredes Slutning findes Frobisher-Strædet endnu som et bredt Løb, der gjenemskærer vort nordlige Biland fra Øst til Vest mellem den 62de og 63de Breddegrad, omformende dets sydlige Del til en stor Ø — John Davis' Desolation. Det er ikke urimeligt, at denne Fejl har været medvirkende Grund til mange af de skibbrudnes Undergang, i det de nemlig af Kaartene have kunnet lade sig forlede til at søge nord efter langs Østkysten, haabende gjennem Sundet at naa vore Kolonier paa Vestkysten, der ad denne Vej — hvis den havde existeret — laa dem betydelig nærmere, end hvis de fulgte Kysten syd efter rundt om Kap Farvel.

nye Farer og Savn, for hvilke atter en Del bukkede under. Den ene Baad synes at være landet ved Frederikshaab, og her blev i det mindste en Del af Besætningen; den anden, med 25 Mand om Bord, kom, efter at have taget Kysten først sønden for Frederikshaabs Isblink, og derpaa, da den ikke her traf udfødte, at være landet ved Kilangait eller Klingene, tæt nord for Fiskernæsset, den 1ste November ind til Godthaab. Ligesom ved Julianehaab var man imidlertid ikke her i Stand til at underholde de mange Mennesker, da Proviantskibet, til hvilket Kolonierne i Grønland nærmest ere henviste med Hensyn til Fødevarer, ogsaa var udeblevet derfra, som Følge af de overordenlig vanskelige Isforhold i det nævnte Aar. Den ene Halvdel af Baadens Besætning beholdt man dog, særlig alle de svage; men den anden Halvdel maatte atter drage af Sted og søge nord efter til Sukkertoppen og Holstensborg, til hvilken sidste Plads den kom den 22de samme Maaned. Folkene fandt der Optagelse og Forplejning for Vinteren i den danske Stats Hvalfanger „Holsteinborg“, Kommandør Did. Boysen. Hvorledes de forskjellige Skibsbesætninger ere blevne blandede imellem hverandre ved Forlisene, kan ellers skjønnes deraf, at de 25 Mand, hvorom der sidst har været Tale, skjønt i ét Fartøj, ikke hørte til mindre end sex forskellige Skibe.

Vi have hidtil kun talt om den Del af de skibbrudne, der var kommen om Bord til Hollænderen Kastrikum. Vende vi os nu til den Gruppe paa henved 160 Mand, som vi forlode, da de alt den 30te September og under den 64° Bredde maatte ty til Isen og Baadene, da se vi først, at af disse Folk drukne ikke faa strax efter, i det Isen gaar fra hinanden paa det Sted, hvor de opholde sig. Om 27 Mand, der søgte at naa Grønlands Østkyst, omtrent under 63° Bredde, haves ingen senere Efterretning, hvilket ogsaa gjælder om 9 Mand*), som med en Hvalbaad prøve at trænge frem over Isen øster efter med det Maal for Øje at naa aabent Vaande og at søge Island. En Deling paa omtrent 40 Mand, hvoriblandt mange Danskere, stræber, efter at være kommen i Udkanten af Isen, og i et Par Dage med Baadene at have hjulpet sig SV. i langs denne, over en fast Ismark, som de møde, at tage Land ved Kap Farvel; men af denne Deling omkommer største Delen, i det mange fryse ihjel, andre falde imellem Isen, og flere, der enten ere for gamle og svage, eller hos hvem Skjorbugen allerede har faaet Over-

*) Talangivelsen paa disse Folk varierer imellem 9 og 15 i de forskjellige Beretninger; men denne, der skriver sig fra Marcus Voss, synes afgjort at være den paaideligste.

haand, maa efterlades af Kammeraterne. Kun 13 Mand naa Maalet og drage derfra, hjulpe af de indfødte, til Julianehaab, hvor nogle blive, medens Resten, foreløbig forsynet fra Kolonien, i Konebaad drager nord efter, agtende sig til Frederikshaab, men af Storm og Islæg tvinges til at søge Optagelse for Vinteren hos en Grønlænder paa Øen Sennerut ved Arsukfjorden, der føder dem i fire Maaneder og henad Foraaret besørger dem videre nord paa. 21 Mand, der ligeledes have taget Tillflugt til Hvalslupperne, maa forlade dem, da de beskadiges, og søge Isen; de lande, ligesom de foregaaende, ved Sydpynten af Landet og naa langs Kysten til Frederikshaab inden Udgangen af November, imedens en hollandsk Kommandør med 10 Mand nødsages til at overvintre i Julianehaabs Distrikt. 17 Mand under en dansk Kommandør drive enten med Isen eller, hvad der er rimeligere, med en Hvalslup til Frederikshaab, hvor de synes at være komne inden Slutningen af Oktober, og endelig naa 6 Mand med 2 Baade velbeholdne til Land nord for Kolonien Godthaab. Denne sidste Delings Fart er utvivlsomt den mærkeligste af alle, thi den strækker sig baade over det længste Tidsrum og den største Vejlængde. De 6 Mand redde de tvende Baade med næsten hele deres Skibs resterende Proviant, da Skibet forgaar, og bliver ved dem, imedens Kammeraterne søge Frølse om Bord hos Kommandør Kastrikum. De drive først en Tid med Fartøjerne paa Isen, søge derefter Søen, runde om Kap Farvel og fortsatte saa Rejsen, snart sejlene, snart paa Isskodserne, indtil de den 24de November efter store Lidelser naa et lille Skær en halv Mils Vej fra Fastlandet, hvor de beslutte at overvintre, skjønt de ere uvidende om Beliggenheden. De trække Baadene op, bygge sig ved Hjælp af Sejl og Aarer en Slags Hytte og blive saa her, i det de leve af den reddede Proviant; men de døje forfærdelig af Kulde og Vandmangel, og ere jævnlig udsatte for at drukne, fordi Søen i Storm bryder over Skæret, indtil nogle Grønlændere i de sidste Dage af Marts Maaned træffe dem og vise dem Vej til Godthaab, den nærmeste Koloni. Den af dem i aabne Baade og med Isen tilbagelagte Vejlængde kan ikke regnes til stort mindre end 700 Kvartmil.

For at give Læseren en Forestilling om de Farer, Savn og Lidelser, for hvilke saa mange af de ulykkelige bukkede under, efter at Skibene vare forliste, skal jeg tillade mig at gjengive en kort Meddelelse fra en af de danske Deltagere, nemlig Kommandøren Engelbrecht Jensen fra Romø, som findes i L. Hanssens 1806 udkomne Oplysninger om „Grønlandsfarerne i 1777“, og som vistnok kun er lidet kjendt:

„Den 19de September dreve vi nærmere ind under Landet i en Afstand af 4—5 Mil. Strømmen gik der en Mil

i Timen. Den 30te September i en svær Storm af Ø. til N. forgik vort Skib*) tilligemed Peter Andresens**) med stor Livsfare i Udkanten af Isen. Vi bjergede tre Slupper, nogle Levnetsmidler og Sejl, til at gjøre Telte af. Ialt vare vi tilsammen af vort Skib 70 Mand, som alle maatte staa Natten over paa et Stykke Is. Havets Bølger væltede sig hen over Isen, saa vi med al mulig Kraft maatte holde os fast ved Baadene; det var nær ved Døden.

„Næste Dag stille og godt Vejr. Den 3dje Oktober besluttede 27 at gaa ind efter det faste Land. Om disse er ingen Efterretning nogen Sinde indløben. Der fandtes mange drivende Isbjærge, saa det er at formode, at de alle ere druknede, formedelst den stærke Strøm, der gik. Det var et skrækkeligt Syn.

„Den 4de Oktober dreve vi til Søns med det Stykke Is, ved hvilket vi laa. Da vi nu ej længere kunde staa derpaa, saasom Havet rullede derover, maatte vi i Hast redde os i vore 3 Slupper. I denne Tummel tabte vi meget af de faa Levnetsmidler, vi forhen havde bjerget. Vi gik nu med Baadene sydvest paa, langs Kanten af Isen, indtil den 7de Oktober.

„Denne Dag besluttede vi at gaa ind efter Landet, fordi Isen syntes at ligge sammenhængende. En Mand fra Romø maatte blive tilbage, da han længe havde været syg af Skjærbug. Vi andre sagde ham et sørgeligt Farvel, thi der var ingen Mulighed til Redning at haabe for ham. Hver Mand fik ved Bortgangen fra Baaden tre smaa Skibstvebakker, og vi søgte nu Landet ved Hjælp af et Lommekompas. Denne Dags Aften var jeg i Selskab med 15 andre, de øvrige vare dels tabte efterhaanden af Afmægtighed, dels vare de raskere iblandt dem løbet for ud fra os. Jeg kunde ej følge saa hurtig, ogsaa holdtes jeg tilbage af Kjærlighed mod en tiaarig Dreng, Anders Mikkelsen List, som jeg havde taget med fra Romø, og ej kunde overtale mig til at efterlade og omkomme der paa Isen. Denne, der endnu (1806) lever her paa Landet (Romø), blev tilsidst saa afmægtig, at han ej kunde følge de øvrige, og disse vare saa udmattede, at de ej formaade at bære ham. Hans af Vandet gennemtrukne Klæder tyngede ham. Han bad derfor os andre om Tilladelse at kaste Kavajen, ja endog Benklæderne; drevne af Nødvendigheden tillode vi det, og saaledes vandrede han næsten nøgen med os andre. Hans gode Natur sejrede over dette Vovestykke, der vilde have kostet saa mangen anden Livet. Hvorledes Klimaet dér var, ses deraf, at den første Nat af denne vor Vandring frøs tre ihjel. Nætterne tilbragte vi saaledes: Naar Aftenen kom, opsøgte vi et Stykke Is, som laa højt, ved dette satte vi os saaledes, at vi havde dette højt liggende Stykke Is imod Vinden, saa vi deraf havde Ly. En bjerget Baadshage blev nu lagt paa et Par Stykker Is. Paa denne satte vi os, for ej ved vore Legemers Varme at optø Isen og selv tabe den naturlige Varme. Vi sode nu tæt sammen, holdende hinanden under Armene. To Mand holdt Vagt for at hindre, at den sovende Række faldt tilbage, og tillige at forebygge andet Uheld.

*) Herved maa menes Kommandør Hede Kats Skib, i hvilket Engelbrecht Jensen var, efter at hans eget Skib alt den 29de Avgust var blevet knust i Isen.

**) Maa forstås som det, i hvilket P. Andresen opholdt sig, thi ogsaa hans Skib var gaaet tabt den 29de Avgust. Formentlig har han været om Bord i Skibet „Sara & Cecilia“ af Hamburg, der oprindeligt førtes af Hans Petersen fra Romø. Denne var imidlertid død om Bord nogle Dage før.

Naar disse ej kunde holde det længere ud, afløstes de af et Par andre. Saaledes var det, at tre den første Nat frøs ihjel, siden bleve vi og vante til dette luftige Sovested.

„Den 8de Oktober blæste en svær Storm med megen Regn; denne Dag maatte vi staa stille paa Isen, da den var saa glat, at vi ej kunde gaa. Af de andre, som vare løbne forud fra os, drukkede mange. Nogle saa vi, i det vi gik dem forbi, liggende paa Isen; de stræbte efter at rejse sig, men vare alt for afmægtige og tilvinkede os andre deres sidste Farvel. Disse ulykkelige bleve altsaa liggende og ere frosne ihjel.

„Den 10de Oktober godt Vejr. Vi maatte nu tørre vore Klæder, inden vi kunde gaa videre ind efter Kysten. Isen var i saadan Bevægelse formedelst Strømmen, at vi umulig kunde naa Landet. Endnu bestod Selskabet af tretten Mand.

„Denne vor Vandring over Isen var forbunden med megen Besværighed og Livsfare. En Gang vare vi paa et temmelig stort Stykke Is og dreve dermed. Formodentlig holdt vi os ikke paa Midten af samme, thi det tabte Ligevægten og kæntrede, dog skete dette saa langsomt, at vi fik Tid at bjærge os om paa Kanten. Lidt efter lidt sank det igjen tilbage i sit forrige Leje, og vi lode os atter nedglide paa Fladen. For at naa et større Stykke, stillede vi os alle i en Rad og udbredte vore Skjorter, Tørklæder og hvad vi ellers havde i Stedet for Sejl, og paa denne Maade naaede vi et Stykke, hvis Størrelse lovede os mere Sikkerhed. Her vilde nogle vi skulde forblive, andre derimod vilde hellere hen paa et nærliggende Isbjærg. For at komme derhen maatte en ung Mand krybe derover ved Hjælp af en Lægte. Han tilraabte os derfra, at Naturen dér havde sørget for os og dannet en Hule i Isen, som magelig kunde rumme os alle. Vi begave os nu den 10de om Aftenen hen til dette Isbjærg, der laa 2—3 Mil fra Landet, og toge der vort Natleje i bemeldte Hule. Der havde vi nu vel noget mere Ly for Vinden og Kulden, men Varmen af de mange Mennesker tødte Isen, saa det fra oven af idelig dryppede ned paa os; dog dette uagtet priste vi os lykkelige med dette Opholdssted. Vi vare nødte til at lægge os til Hvile, da vi vare saa afmægtige, at vi ej kunde gaa videre, om endog ej Natten havde været forhaanden. Intet havde vi af Levnetsmidler for at styrke vore svage Kræfter. Vi overgave os i Guds Haand, ventende der at finde vor Død.

„Den 11te Oktober ved Solens Opgang saa vi os at være Landet nær. Strømmen havde drevet vort Stykke Is nærmere mod Kysten. Fulde af Forundring over denne uformodede Redning takkede vi Gud, der dog havde ført os til Land.

„Vi stege nu op paa et Isbjærg for at se, om der maatte være Mennesker. Drengen Anders Mikkelsen var den første, der fik Øje paa Grønlænderne, hvilke han formedelst deres laadne Skindpelse ansaa for Dyr. Der kom nu tre af disse til os, som toge os med og bragte os til deres Telte. Disse Naturens ufordærvede Børn vare glade, at de kunde vise Menneskekjærlighedens Pligt, og vi ej mindre over vor Redning og vore godmodige Værter Gæstfrihed, der satte for os det bedste, de havde, Sælhundekjød og Blaabær til Vederkvælgelse.

„Det var paa den sydøstlige Kant af Staatenhuk, vi landede. I 6 Dage forbleve vi 13 Mand hos Grønlænderne, siden bragte de os i en Konebaad et Par Mil længere nord

paa, og siden videre fra et Sted til et andet. Den 20de November ankom vi til en Hernhuttisk Missionær, nemlig Johannes Sørensen; der fik vi Efterretning, at der nord paa ved Frederikshaab, omtrent 50 Mil derfra, laa et Skib. Jeg købte af Sørensen en Konebaad, hvormed vi fortsatte Rejsen. Den 21de November kom vi til en anden Koloni paa 60° Bredder (Julianehaab), hvor en Kjøbmand Andreas Olsen boede. Her besluttede to Kommandører, Jespers og Kat, at overvintrere*).

Jensen med 9 Mand rejste derimod videre for at naa Frederikshaab, men nødtes, som alt tidligere omtalt, til at overvintrere hos Grønlænderen Baba paa Øen Semmerut.

At opgave et nøjagtigt Tal paa de reddede vil falde vanskeligt, saa meget mere som flere af dem, der vare saa heldige at naa frem til vore Kolonier eller at træffe Grønlænderne, døde, inden de kunde forlade Landet, af Skjorbug eller som Følge af de paa Rejsen ustandne Savn og Lidelser. Den af den hollandske Kommandør Martin Jansen afgivne Beretning, som er skreven lige efter hans Hjemkomst (Juni 1778)**), meddeler intet Tal paa de frelste, rimeligvis af den gode Grund, at Manden intet sikkert har vidst derom, men muligvis ogsaa (som han selv siger), fordi han ikke har villet nedslaa Haabet hos alle dem, der endnu havde savnede Slægtninge. Lige saa lidt findes der Taloppgivelser paa de reddede i de tidligere omtalte, omtrent samtidige, tyske Beretninger om Ulykken, og selv i Danmark er der hengaaet længere Tid, inden man har faaet paalidelige Efterretninger derom. Den Grønlandske Handels Direktion har vel alt i Udgangen af Maj faaet en Indberetning om Forlisene fra Kommandør Jacob Jørgen List, Fører af Skibet „Fru Frederica Elisabeth“, dateret Bergen den 19de Maj 1778, hvori meldes, at Skibet — som efter at have overvintret ved Frederikshaab paa Grund af Lækkage har maattet søge Havn her — hjembringer 51 forliste Søfolk (2 ere døde paa Rejsen); men de Oplysninger, han for Resten fremsender, ere af mere negativ Natur, i det de indskrænke sig til, at „3 Kommandører foruden 300 Mand ere døde paa Staatenhuk“, hvilket dog ikke maa forståas bogstavelig, som om de alle ere døde paa dette Sted, men kun som en Betegnelse for „ved

*) Disse havde ikke gjort Følgeskab med Engelbrecht Jensens Parti, men traf først sammen med dette efter at have naaet Land.

***) Martin Jansens Beretning bærer Datoen 3die Juni. Da Manden først kom til Dortrecht den 26de Maj, maa Piecen altsaa være bleven skreven og udgiven i største Hast. At omtalte Dato — 3die Juni — er rigtig, stadfæstes af Grønl. Handels Kjøpbog, hvori jeg har fundet en Skrivelse til Handelshuset Dull & Sønner, i hvilken Direktionen anerkjender Modtagelsen af den Beretning, de havde afsendt den 6te Juni.

Sydpynnten af Landet“. Derimod faar man ikke andre Oplysninger om, hvor mange der ere reddede, end at foruden de hjembragte 51 Mand findes endnu 2 frelste Kommandører „i Strat Davis“, hvilket skal sige ved Kolonierne i Grønland. Den kongelige Handels Direktion drog Omsorg for, at denne Meddelelse gjennem dens Korrespondenter i Hamburg og Amsterdam kom til Udlandets Kundskab, og den findes ogsaa trykt saa vel i „Kjøbenhavns Tidende“ som i „Altonaischer Mercurius“; men med senere modtagne Efterretninger bevarede den Tavshed, og de første reelle Oplysninger om Tallet paa de reddede maa vi derfor søge i den anden hollandske Kilde, Matrosen Krøgers Beretning, der udkom i Avgust 1778, og hvori angives, at efter hvad man da vidste, vare 140 Mennesker endnu i Live efter Forlisene. Vel er det vanskeligt at forstaa, hvortil Krøger har sin Kundskab, da han alt den 20de Maj har forladt Holstensborg, og man der ingen Efterretninger havde fra Julianehaabs Distrikt, hvor de fleste af de Skibbrudne vare laudede; heller ikke vidste man i Kjøbenhavn, hvor han var først i Juli, endnu noget sikkert om Tallet paa de reddede, skjønt man dog havde en Del Indberetninger fra Sydgrønland, som han ikke kan regnes at have kjendt. Men alligevel er hans Opgivelse utvivlsomt meget nøjagtigere end de danske Forfatteres, der senere have behandlet eller omtalt samme Æmne.

Den 1806 af Rektor Lorens Hanssen i Fredericia udgivne Bog om „Grønlandsfarerne i 1777“ siger saaledes, at Tallet paa de frelste kun var 116 Mand; men han tilføjer senere, at adskillige af disse døde paa Grønland, saa at ikke stort mere end hundrede forlode Landet. Løvenørn, der 1823 omtaler Forlisene*), opgive, at i alt

*) P. Løvenørn: „Extrait de la relation d'un voyage, fait par ordre de S. M. Danoise pendant l'année 1786, pour la découverte de la côte orientale de Groenland“. Annales Maritimes et Coloniales. Paris 1823. I. S. 50. Som bekjendt ledede Løvenørn Expeditionen 1786 til Østkysten af Grønland, men udrettede intet. Da hans Efterfølger, Løjtnant Egede, med mindre Midler var langt mere energisk i sin Fremtrængen mellem Isen, baade i det paagjældende og i det følgende Aar, angrebes Løvenørn stærkt af den offentlige Mening og sigtedes næsten for af Fejghed at have opgivet Forsøgene. Man ventede, at han vilde tage til Gjenmæle og udgive en Beretning om sin Rejse — i Lighed med hvad Egede gjorde — men blev skuffet. Paa dansk er der ingen Sinde forelagt Offentligheden nogen Beretning om Rejsen, og først 37 Aar efter fremkom den omtalte franske Afhandling, der foruden i „Annales Maritimes“ ogsaa findes i enkelte Særtryk. I Slutningen af denne dvæler Forfatteren ved Hvalfangernes Forlis 1777, og næsten som Undskyldning for, at han ikke udrettede mere, paaberaaber han sig, hvor ilde det gik disse ulykkelige, som

kun 13 Mand bleve reddede fra det almindelige Skibbrud. Den sidste Forfatters Uvidenhed om Sagens rette Sammenhæng er saa meget uforklarligere, som han udtrykkelig paaberaaber sig Kjendskab til Hanssens omtalte Bog, der dog bestemt opgiver et langt større Tal som reddede, ja endog vedføjer en for Resten ikke aldeles nøjagtig Navneliste over 53 af disse. Hanssens vigtigste Fejl er ellers let at opdage. Han har nemlig været fuldstændig uvidende om hele den Besætning, der først landede ved Kilangait og senere fordeltes ved Godthaab og Holstensborg, og som udgjorde 25 Mand. Lægges dette Tal til det af ham nævnte, fremkommer der endog en mærkelig Overensstemmelse med den Krøgerske Beretning; men selv denne er efter min Overtydning noget for lav. Sammenlægges nemlig Tallene paa de tidligere i denne Fremstilling som reddede anførte — og for hver Gruppe af disse har jeg en Hjemmel i en af de tidligere nævnte Beretninger fra Deltagerne, der støttes ved Oplysninger fra den Kongelige Grønlandske Handels Arkiv — fremkommer som Resultat, at mindst 155 ere blevne bjergede. Jeg kunde imidlertid være tilbøjelig til at sætte Tallet endnu lidt højere, i det jeg i Arkivet har stødt paa Oplysninger, der synes at give mig Ret hertil; men da jeg ikke strængt kan godtgjøre min Formodning, skal jeg ikke nærmere komme ind paa den. Jeg gjør dette saa meget mindre, som jeg i min nys nævnte Opgivelse ikke har fradraget de Personer, der ere døde i Grønland efter at have fundet Optagelse ved Kolonierne og hos Grønlænderne, eller ere bukkede under for Sygdom paa Hjemvejen; Tallet paa dem er sikkert ikke ringe, men kun om 9 Mand, af hvilke mindst de 5 vare Danskere, foreligger der i saa Henseende sikre Oplysninger.

Den nøjagtigste og letteste Maade til at bestemme Tallet af de reddede havde selvfølgelig været at optegne, hvor mange der med Skibene vare hjemkomne; men bortset fra, at de tilstede værende Journaler fra denne Periode kun ere faa, er denne Methode umuliggjort ved, at en Del af Folkene hjemsendtes fra Grønland med hollandske og hamburgske Hvalfangere, der anløb forskellige Havne. Jeg har imidlertid i det omtalte Arkiv fundet Vished for, at 127 af de forliste Folk og deriblandt 6 af Hvalfangerkommandørerne*) 1778 ere blevne sendte

vare komne for langt ud i den isførende Strøm. I Lt. Egedes Bog: „Rejsebeskrivelse til Østergroenlands Optagelse foretaget i Aarene 1786 og 1787“, Kbhvn. 1789, omtales Forlisene 1777 ikke, uden for saa vidt der S. 33 bemærkes, at „der tilsatte 16 Hvalfangere i den grønlandske Is i Aarene 1777 og 78“.

*) Næmlig 4 Kommandører og 49 Mand med Skibet „Fru Frederica Elisabeth“ fra Frederikshaab i April, 2 Kommandører og mindst 16 Mand med Brigantinen „Island“

hjem ved „Handelens“ Foranstaltning; men da det der-værende Materiale er saare mangelfuldt, og da der netop fattes Indberetninger fra flere af de i saa Henseende vigtigste Kolonier, ligesom der kun findes faa af Skibsjournalerne fra det nævnte Aar, er det temmelig utvivlsomt, at Tallet paa de reddede har været noget større og i al Fald næppe meget mindre end af mig opgivet. Da Besætningen om Bord i de 10 forliste Skibe, hvorom der her nærmest er Tale — om de to manglende Besætninger vil man huske, at de reddede sig til Skibe, der vare saa heldige at komme ud af Isen — ved Rejsens Begyndelse udgjorde 460 Mand, og den ved Tilgang fra to i Førstningen af Fangsttiden forliste Fartøjer var bleven forøget med mindst 15 Mand, bliver altsaa Tallet paa de omkomne omtr. 320. Men det er ikke umuligt, som ogsaa L. Haussen siger, at nogle af dem, der regnedes for døde, ikke vare det; thi det kan tænkes, at enkelte af de skibbrudne have fundet Optagelse hos Grønlænderne paa Østkysten, og at de dér have tilbragt Resten af deres Dage uden nogen Forbindelse med Yderverdenen. At den Kanon, som Kaptaju Graah 1829 fandt ved Koremiut i Auarketfjorden (61° 17' n. Br.), er kommen til Kysten paa Vraget af et af de 1777 forliste Skibe, er ikke urimeligt, ligesom det ogsaa forekommer mig, at den Slutning ikke er saa fjærn, at de paafaldende kjønne og regelrette, om Eskimoer kun lidet mindende Ansigtstræk, som han siger udmærker de omboende Grønlændere*), kunde skrive sig fra indblandet evropæisk Blod. Det vilde i saa Fald vistnok være rimeligere at henhøre dette til forliste Søfolk end til den for Aarhundreder siden under-gaaede nordiske Nybygd paa Vestkysten, der vanskelig kan siges endogsaa dér at have efterladt sig noget paavise- ligt Spor blandt de indfødte.

samme Steds fra i Juli, ligesom 1 Mand i September med Skibet „Godthaab“. 12 Mand hjemgik med Skibet „Holsteinborg“ fra Kolonien af samme Navn medio Mai; 17 kom over Egedesminde til forskellige Skibe i Discobugten, og Resten afgik fra Grønland med Skibet „Taarsing Slot“, der i August forlod Godthaab, men først i Slutningen af November eller Begyndelsen af Decbr. naaede Langesund i Norge.

*) W. A. Graah: „Undersøgelsesrejse til Østkysten af Grønland udført i Aarene 1828—31“. Kbhvn. 1832. S. 74 og 77.

S. 77 hedder det saaledes om Grønlænderne ved Auarketfjorden: „De vare alle ret vakre Folk og havde i deres Udseende lidet tilfælles med Eskimostammen, hvilket især gjaldt om to unge Fruentimmer, hvis ranke Væxt, regelmæssige Ansigtstræk, rene friske Teint og lange, brune Haar fuldkomment berettigede dem til at tælles blandt Skjønheder. Det brune Haar var her især hos Ungdommen temmelig almindeligt, ofte faldt det endog lidt i det røde“.

Men spørger man maaske, hvorfor gjordes der hverken fra dansk eller hollandsk Side noget alvorligt Forsøg paa ved senere Expeditioner at forvisse sig om, hvor vidt ikke nogle af de forulykkede endnu maatte være i Live? Et saadant Forsøg vilde vistnok ikke have nyttet, thi før Foraaret kunde der — selv om Initiativet toges ved Kolonierne i Grønland uden at afvente Regeringens Samtykke — fornuftigvis ikke være Tale om at udsende saadanne Expeditioner, og da var det for sent. Ingen af de savnede Partier havde nemlig, det vidste man, saa megen Proviant, at de ved Hjælp af denne kunde holde Livet vedlige Vinteren igjennem, med mindre de vare komne til Eskimoerne, og var dette Tilfældet, turde man haabe, at de ligesom deres Kammerater vilde blive hjulpe frem til vore Kolonier paa Vestkysten, selv uden at der gjordes noget. Den grønlandske Østkyst var desuden den Gang ikke betraadt af andre Evropæere end Walløe (1752), der dog kun havde naaet til Alluk eller maaske Nenese (60° 56' n. Br.)*), imedens den øvrige Del af Østkysten var et fuldstændigt „terra incognita“ lige til Graahs Rejse. Fra en grønlandsk Koloni, med dens uendelig smaa Hjælpekilder, kunde desuden saa godt som intet udrettes, og den nærmeste Plads, det nu saa vigtige Julianehaab, var tilmed den Gang kun i sin Vorden, i det den først var grundlagt for to Aar siden. Fra dansk Side mente man derfor at kunne indskrænke sig til at underrette Grønlænderne om, at man vilde betale dem for den Hjælp, de ydede saadanne forulykkede Søfolk, som endnu maatte være i Live. Fra hollandsk Side siges der vel at være blevet udsendt en Expedition for at opsøge de efterlevende; men rimeligvis har denne kun bestaaet i, at man har medgivet en eller anden Hvalfanger, der vilde drive Fangst i Davisstrædet, nogle Instruktioner om, saafremt det var muligt, da at søge Forbindelse med den sydlige Del af Grønlands Østkyst; Expeditionens Virksomhed lader sig nemlig ellers ikke efterspore. At der, selv sent i det paa de sørgelige Tildragelser følgende Aar, har gaaet Rygter om, at større og mindre Partier af de borte blevne vare dukkede op ved Landets sydlige Kyst, fremgaar bl. a. af en Skrivelse til den Kongelige Grønlandske Handels Bestyrelse i Kjøbenhavn fra dens Korrespondent i Amsterdam, Huset Jacob Dull og Søner. Under 15de Avgust 1778 melder denne Korrespondent, at en engelsk Grønlandsfarer, som fra 77° Bredde var afdreven til „forbi Indgangen til Strat Davis“,

*) Jvf.: „Grønlands historiske Mindesmærker“ III., S. 747. Kbhvn. 1845, og Graahs „Undersøgelses Rejse.“ S. 71, der angiver den af Walløe naaede Bredde til kun at være 60° 28'.

havde meddelt, at han noget inden for Statenhuk saa en opsat Flagstok, hvor de snart hejsede og snart lod falde et Flag; men Kommandøren kunde ikke komme til Land paa Grund af Is. Et andet fra Davis Strædet hjemkommet engelsk Hvalfangerskib havde hørt, at et engelsk Transportskib, som havde Tropper inde, skulde være gaaet under dér, og endelig havde to til Amsterdam hjemkomne Hvalfangere, som havde haft Grønlændere om Bord, af dem faaet at vide, at der paa en af de sydligste Øer laa over 120 døde Legemer*), og paa en anden var der levende Matroser, medens der atter paa andre var en Del underlig klædte Folk; Chalupperne, som bleve sendte ud fra disse Skibe, kunde ikke for Isen komme til Land, hvorimod man i Kikkert kunde se „en Del Mennesker med røde Veste“. — Da Tiden, tilføjes der i Indberetningen, til at faa et Skib fragtet did hen fra Holland var forbi, og da man formodede, at der fra Danmark endnu i samme Aar skulde udsendes Proviantskib, saa lode „Vedkommende i Holland, hvilke forgjæves have sendt et Skib derhen“, anmode om, at det kongelige octroierede almindelige Handels-Kompagni vil opmuntre „de nærmestboende Kolonister“ til at redde de ulykkelige, i det der tilføjes, at man er villig at betale de dermed forbundne Udlæg samt Underholdning og Transport for de mulig reddede, for saa vidt disse maatte være Hollændere.

Direktionen i Kjøbenhavn svarede paa denne Skrivelse, at man vilde medgive de Skibe, som skulde overvinde ved Holstensborg, for der at drive Hvalfangst, og som vare de eneste, der endnu ikke vare afgaaede, Ordre til rette vedkommende ved de sydlige Kolonier, at de skulde skaffe sig Underretning om, hvorledes det forholdt sig med de omtalte Rygter, og i paakommende Tilfælde yde al mulig Hjælp. Rygterne synes imidlertid, maaske naar man undtager dem om Ligene, at have været blottede for Sandhed; thi der er intet Vidnesbyrd for, at der er blevet ydet Hjælp til andre end de tidligere nævnte, som allerede for største Delen vare komne hjem, da Brevet skreves.

I Førstningen af denne Afhandling omtalte jeg, at en stor, ja maaske en overvejende Del af de Mænd, hvem Ulykken 1777 ramte, vare Danskere, og jeg skylder Læserne et Bevis for denne min Paastand, skjønt et saadant alt til Dels er givet i den korte Fremstilling af Hvalfangstens Standpunkt paa den omtalte Tid, som jeg tillod mig at forudskikke til Orientering. Til yderligere Oplysning kan jeg tilføje, at af de 10 Skibe, hvis Be-

*) Det samme Rygte omtales ogsaa af *Marcus Voss* i hans Beretning, ligesom der tilføjes, at Grønlænderne havde truffet mange døde liggende paa Isen.

sætninger maatte søge Frelse paa Isen, og af hvilke de 5 vare hjemmehørende i Hamburg, førtes de 4 af Kommandører fra Romø, der saa godt som udelukkende havde danske Folk under sig; herved forstaaes selvfølgelig især Folk fra Vesterhavssøerne, Romø, Sild, Før, og den lige over for liggende slesvigske Kyst. At det femte Hamburger-Skib, skjønt ført af en Hollænder, ogsaa for en stor Del maa have været bemanded med danske Folk, fremgaar af dennes — den tidligere omtalte Kommandør Martin Jansens — egen Beretning; thi han navngiver tre Mand, der døde for ham, efter at han havde naaet Kysten af Grønland, og disse vare alle danske Undersaatter, nemlig 2 Føringer og 1 Holstener. Ogsaa de hollandske Skibe havde, som tidligere omtalt, mange af vore Landsmænd om Bord, og der er derfor næppe nogen Overdrivelse i min Paastand, skjønt jeg ikke strengt kan godt gjøre den. Et Fingerpeg har jeg imidlertid, der afgjort taler for min Mening, for saa vidt man da ikke vil forudsætte, at de danske Undersaatter have været heldigere til at redde Livet end Udlænderne. Der findes nemlig endnu en Liste over det Mandskab, som efter at have overvintret ved Frederikshaab hjemgik fra denne Plads med Skibet „Fru Frederica Elisabeth“ i April 1778, og den indeholder 51 Navne med tilhørende Hjemsteder. Af disse falde 35 paa Danmark (og deraf igjen 24 paa Romø) og kun 15 (deriblandt 2 Kommandører) paa Ulandet (Holland og Tyskland), imedens et af de nævnte Stæders Beliggenhed er mig ukjendt. Til Gjengjæld maa jeg imidlertid indrømme, at den større Del af de Folk, der kom til Holstensborg, efter forskellige Vidnesbyrd rimeligvis vare Hollændere. Blandt dem, som forbleve ved Godthaab, vare flere Danskere, og en Indberetning fra Kjøbmand Storm samme Steds nævner udtrykkelig, at han med Mandens Samtykke har antaget en af disse, „en indrulleret Karl fra Jylland ved Navn Peter Lind“, til fast Tjeneste ved Kolonien. Af de 6 Mand, der overvintrede paa Skæret ved Godthaab, vare de 2 Lübeckere og de andre Holstener. Hvor de øvrige reddede hørte hjemme, har det været mig umuligt at faa klaret, i det ingen af Kilderne indeholder Oplysninger derom*);

*) Der findes vel en Navneliste over de 25 Mand, der landede med Hvalslupperne ved Godthaab den 1ste November; men denne indeholder des værre ingen Opgivelse af de paagjældendes Hjemsted, og af Navnene alene er det ikke muligt at slutte sig til Nationaliteten. Naar man f. Ex. i de hollandske og tyske Beretninger læser Navne som Christiansz Jasper, Pieter Andries, Hans Pieters og Engelbert Janz er det vanskeligt at dømme om, hvor vidt de ere tyske eller hollandske. De ere imidlertid ingen af Delene, thi de omtalte ere de fire

men det kan dog endnu være værd at mærke, at af omtrent halvhundrede Søfolk, der med de paagjældende Skibe vare uddragne alene fra Romø, kom i alt kun 28 tilbage, imedens det for Førs Vedkommende hedder, at Øen i dette Aar mistede et stort Tal af sine paa Hvalfangst værende Søfolk, da mange af disse, der vare forliste i Isen og landede paa Grønlands Østkyst, omkom under Forsøget paa herfra at trænge gjennem Landet vester efter*).

Med Hensyn til Behandlingen, som blev de skibbrudne til Del, efter at de havde naaet frem til beboede Steder, og som i Payers Beretning indtager en saa fremragende Plads ved Siden af de andre Ulykker, der overgik dem, at man næsten kunde fristes til deri at se et Forsøg paa at bibringe Læserne en Forestilling om Danskernes Ugjæstfrihed som en af Polarlandenes Gjenvendigheder, da lyder Dommen herover, saa vel fra Hollændere som fra Danskere, paa en ganske enkelt Undtagelse nær — og det er netop den, som den tyske Forfatter har været saa uheldig at faa fat i — saare gunstig for os. De fattige Grønlændere delte, som vi i det foregaaende have set, trolig med de rejsende, indtil de selv kom i Nød, og ved de Kolonier, hvor man havde noget at tage af, var Modtagelsen efter alles Udsagn overordentlig hjertelig og kjærlig. Selv den omtalte Klages Hjemmelsmand, den gamle Matros Krøger, er heri fuldstændig enig med de andre, og han er kun haard i sine Udtalelser over for Føreren af den danske Hvalfanger, til hvem han kom om Bord, i det han sigter ham for at have behandlet baade ham selv og hans Lidelsesfæller haardt, samt givet dem et Løfte om Betaling for deres Arbejde, som ved deres Komme til Kjøbenhavn ikke blev holdt.

Den nævnte Krøgers Meddelelse, der for Resten, saaledes som den foreligger, er forfattet af en hollandsk Skriver, efter den af Krøger paa Rejsen førte Dagbog og den skibbrudnes samt to Kammeraters mundtlige Udsagn, gjør gjennemgaaende Indtrykket af Paalidelighed, og er utvivlsomt den bedste Fremstilling, der haves om Ulykken 1777**); men den indskrænker sig nærmest til

dansktalende Kommandører fra Romø, nemlig Hans Christian Jespersen, Peter Andresen, Hans Petersen og Engelbrecht Jensen.

*) „Schleswig Holst. Provinzial Berichte“. 1824. 2det Hefte, S. 45.

***) Krøgers Beretning er ogsaa — dog heldigvis efter den Omskrivning af samme, som findes hos de Jong, og som vi senere skulle omtale — bleven gjengivet i forskjellige Sprog, saaledes i sammentrængt Form paa engelsk af Scoresby i hans „Account of the arctic region“. I, S. 215 flg., og paa fransk af M. Bajot i „Annales maritimes et coloniales“. Paris 1821. II, S.

det Skib, han var paamønstret, og det Hold Lidelsesfæller, med hvilke han efter Forliset søgte Frelse, og med hvilke han, som tidligere omtalt, den 1ste November kom til Godthaab og den 22de til Holstensborg. Naar man undtager nogle Datoer, der vedrøre det sidste Forlis og de nærmest derpaa følgende Dage, hvor alt var Forvirring, og en Fejltagelse altsaa baade er forklarlig og undskyldelig, er hele hans Fremstilling, hvor jeg har haft Lejlighed til at kunne sammenligne den med grønlandske Optegnelser, fuldstændig korrekt, og det er derfor saa meget mere paafaldende, at denne Udtalelse ikke kan siges at være brugbar over for det sidste Afsnit af hans Beretning, der omhandler Tiden, fra han kom om Bord i den danske Hvalfanger „Holsteinborg“. At han og hans Kammerater have været underkastede haard Behandling, er muligt, og det kan ikke nu modbevises, skjønt det er vanskeligt at tænke sig Grunden; men hvad Pengespørgsmaalet angaar, er hans Fremstilling i hvert Fald ikke troværdig, og næst efter at bemærke, at Beretningen, som det udtrykkelig fremgaar af Fortalen, er skreven for at rejse Penge til ham og hans Lidelsesfæller, og at den pekuniære Side derfor godt kan være mere farvet end ønskeligt, imedens den øvrige Del er korrekt, skal jeg anføre, hvorpaa jeg grunder denne min Dom.

I den saakaldte „Grønlandsk-Ret“, en Samling Lovbestemmelser og Instruktioner, indeholdte i 12 Paragrafer, der oprindelig (1695) ere skrevne som Rettesnor for de hollandske og vestfrieslandske Hvalfangere i forskjellige Tilfælde, der kunde indtræffe under Fangsten, men senere i alt væsentligt antagen af de fleste søfarende Folk, der søgte til Farvandene under Grønland for der at jage de store Sødyr, findes bl. a. en Del Forskrifter for, hvorledes Skibsførerne havde at forholde sig overfor forliste Mandskab. Der var Regler for, hvorledes det skulde fordeles paa de forskellige Skibe, der vare i Nærheden, eller som man senere mødte, og hvorledes der skulde forholdes med den mulig bjærgede Proviant m. m., og § 2 nævner udtrykkelig:

„Ilgerviis skal der af christelig Kjærlighed ydes dem Bistand, der komme ombord uden Proviant, mod at de forrette Arbejde som andre Matroser.“

Selv bortset fra det aldeles urimelige i, at en Skipper skulde betale det af ham bjærgede forliste Mandskab Hyre for den Tid, det er om Bord hos ham, have vi altsaa her et bestemt Lovbud for, at Mandskabet er *pligtigt* at forrette Tjeneste om Bord i det reddende Skib, indtil dette naar Hjemmet. Der kan altsaa i det Løfte — sam-

284 og flg. Begge Steder har der imidlertid indsenget sig Fejl i Gjengivelsen af nogle Datoer.

mes Tilstedeværelse forudsat — som Kommandøren for Skibet „Holsteinborg“ skal have givet de 12 skibbrudne, rimeligvis for at opmuntre dem til Iver i Tjenesten, fornuftigvis ikke være Tale om Hyre, saa meget mindre som Manden havde hele sin egen, 45 Mand stærke, Besætning om Bord, og tillige let kunde faa Koloniens grønlandske Befolkning til Hjælp, om det gjordes nødt. Det hele, som der kan være Tale om, er en Præmie, og at en saadan er bleven udbetalt baade Matrosen Krøger og hans Kammerater, maa regnes for utvivlsomt. Den grønlandske Handels Arkiv har nemlig i en „Indberetning“ fra Holstensborg om Fiskeriet samme Steds, der hjemkom med det Skib, i hvilket de 12 skibbrudne havde forrettet Tjeneste, samt i den til samme Indberetning søjede Resolution et Aktstykke, der ligefrem modbeviser den Krøgerske Fremstilling. Efter at der nemlig i Indberetningen er blevet omtalt, at de paagældende afvigte Vinter alle have været ved Hvalfangsten og derved udvist den tilbørlige Flid, bestemmer nemlig Resolutionen klart og tydeligt:

„For deres Tjeneste ved Hvalfangsten nyde de Præmie som andre Kolonister.“

Da de havde med en Stats-Institution at gjøre, der vel vilde se sine Ordre udførte, maa det altsaa, skjønt jeg ikke har kunnet finde nogen Kvittring fra dem, anses for afgjort, at de skibbrudne ere blevene betalte for deres Møje. At det dog ikke har været meget, som de have faaet, er lige saa sikkert*), eftersom Præmien, der tilfaldt Kolonisterne for hver Hval, som fangedes, kun var ringe (den stod i Forhold til Hvalens Tranholdighed), og hele Fangsten ved Holstensborg mislykkede saa fuldstændig den omtalte Vinter, at Skibet kun vendte tilbage til Kjøbenhavn med Udbyttet af 1½ Hval, „fisket“ i Selskab med Grønlænderne**). Man maa imidlertid ikke lade ude af Syne, at de skibbrudne foruden Præmien, som de modtog, havde en anden Betaling; de maatte nemlig kunne rejse Erstatningskrav imod Rederne af de Skibe, med hvilke de vare blevene udmønstrede, for den hele Vinteren og under Hjemreisen modtagne Kost, og at de have gjort dette, er vel rimeligt. Den danske Regering, der om just ikke ligefrem, saa i al Fald indirekte, lastes af den tyske Forfatter for dens Optræden ved den paagældende Lejlighed, gjorde nemlig *ikke* Paastand paa Forplejningsudgifter m. m. for de 12 Mand, der overvintrede ved Holstensborg. Om en tysk Regering vilde have gjort det, skal jeg ikke kunne sige; men at en tysk Domstol har dømt forliste Folk fra en Grønlandsfarer, eller rettere deres Redere,

*) Krøger indrømmer for Resten selv at have faaet ½ Rbd.

**) Om den danske Hvalfangst i denne Periode se: Tidsskrift for Søværnen for 1867. S. 35 o. flg.

til at betale for den Forplejning, de have faaet om Bord i det Skib, som bjergede dem, er afgjort. Isaa Henseende skal jeg bl. a. henviser til Lindemans: „Arktischer Fischerei“ (S. 77), hvor der omtales et Tilfælde fra et langt nærmere Tidspunkt end forrige Aarhundrede, nemlig fra Aaret 1848, i hvilket Rederiet for den forliste Robbefanger „Adelheid“ af Hooksiel (Oldenburg) dømmes til at betale de to tyske Fangstskibe, „August“ af Brake og „Hannover“ af Bremen, Udgifterne ved Besætningens Hjemrejse og Ophold om Bord i disse Skibe. I hvert Fald er det aldeles urigtigt at rejse Klage over Mangel paa Humanitet imod den danske Regering for dens Forhold mod de skibbrudne 1777, og at dette ogsaa er blevet indset af andre, fremgaar, som mig synes, tydelig af den Omstændighed, at de Jong, Kobel og Salieth, som skreve deres store Værk om Hvalfangsten*) 1791, altsaa imedens Ulykken endnu var i frisk Minde, og som heri give en 14 Kvartsider stor Gjengivelse af Krøgers ikke meget større Beretning, helt udelade de omtalte Klager, imedens de ellers medtage de mindste Enkeltheder i hans Fremstilling og ikke glemme, hvor han udtaler sig rosende om den Modtagelse, man har ydet ham og hans Kammerater.

Som man vil have set, er der en temmelig stor Forskel i min Opfattelse af Forholdene ved de sørgelige, østgrønlandske Forlis 1777 og den, som har fundet Plads i det udbredte tyske Værk. Jeg skal imidlertid ikke yderligere fremdrage Enkelthederne i Uoverensstemmelserne, de falde vel tydelig nok i Øjnene. Derimod være det mig tilladt endnu at gjøre den Bemærkning, at lige saa uheldig Payer efter min Mening har været med sin Beretning om de hollandske og hamburgske Hvalfangere, lige saa uheldig er han utvivlsomt med sine Slutningsoplysninger om det engelske Skib „Guillaumine“; thi der forliste intet Skib af dette Navn under Østgrønland 1777, og der kom ingen engelske Søfolk til Eskimoerne og derfra til Frederikshaab, hverken i Marts eller nogen anden Maaned af Aaret 1778. Derimod forliste der, som alt omtalt, sammen med de øvrige, det hollandske Skib „de Willemina“, paa hvilket netop den tidligere, saa tit omtalte Matros Krøger var om Bord, og det er utvivlsomt dette Skib — som Forfatteren allerede én Gang tidligere har ladet forlise, og som han altsaa lader gaa igjen tilige med i det mindste en Del af den én Gang omkomne

*) Nieuwe Beschryving der Walvisvangst etc. I—IV. Amsterdam 1791.

Besætning — hvortil der sigtes i den paagjældende Bemærkning. Uagtet Payer ikke opgiver sin Kilde, kan der nemlig ikke være Tvivl om, at han eller hans Hjemmelsmand har hentet sin Kundskab til det omtalte Forlis fra Leslie, Jameson & Murray's: „Narrative of discovery and adventure in the Polar-seas and regions“, af hvilket det Oplag, hvoraf et Exemplar er kommet mig tilhænde (14de Tusinde), er udgivet i Edinburgh 1845, men hvis første Oplag maa skrive sig fra Førstningen af Trediverne; thi deri findes en tysk Gjengivelse af det under Titlen: „Entdeckung und Abenteuer in den Polar-Seen“, som alt har set Lyset i Leipzig 1834. Men uagtet den Frem-

stilling, som i ovennævnte Værk (S. 369 o. flg.) gives af Skibet „Guillaume's Forlis, i saare meget, og ikke mindst i Navnet, afviger fra den hollandske Beretning om „Willemina's Undergang, er det dog sikkert nok, at det er dette Fartøj, til hvilket der sigtes, thi Skipperens Navn og mange andre Enkeltheder passe fuldstændig. At Skibet har faaet engelsk Nationalitet i Stedet for hollandsk, maa man imidlertid ikke regne de engelske Forfattere til Last; thi, skjønt de have foretaget mange Forandringer og sammenblandet Krøgers og Martin Jansens Beretninger paa en overraskende Maade, have de dog ladet Flaget urørt.

Opmaalingen af Horns Rev 1876—77,

et Foredrag af **J. C. Oldenburg**, Kaptajn i Flaaden.

(Hermed Tavle III).

De danske Farvande frembyde i det hele mange Mærkeligheder, og et af de mest karakteristiske Træk ved dem er Tilstedeværelsen af talrige smalle Grunde eller Rev, der i større eller mindre Længde strække sig ud fra Land. Dette har sin naturlige Grund i Landenes Form og Beskaffenhed. Medens man i et Klippeland, der altid er opfyldt af bratte Kløfter og Dale, ogsaa ved Kysterne finder meget stejle Affald til Havet, er det naturligt, at Havet omkring vort i det hele lave, men tillige stærkt bølgeformede Land har et lignende Præg som dette, og at derfor ogsaa de mange smalle Pynter eller Odder, hvori vort Land er „tungt ud“, fortsætte sig i en vis Udstrækning under Havet. Og hvad der gjør disse Rev saa meget farligere for Skibsfarten, er den Egenskab, at de i Reglen for Enden og paa Siderne ere skarpt afgrænsede, medens de i Længderetning kun frembyde ringere Dybdeafvekslinger, om de end ofte paa enkelte Steder ere gjennemskaarne af dybere Løb.

Af saadanne Rev skal jeg her kun minde om Gjedsør Rev ved Sydspidsen af Falster, omtr. 1½ Mil langt, Sjællands Rev, omtr. 1 Mil, Revene ved Anholt og Læsø og det vigtigste af dem alle, Skagens Rev, der vel kun er omtr. ½ Mil langt, men ved sin Beliggenhed paa et saa overordentlig befærdet Sted til alle Tider har haft den største Betydning for Skibsfarten. Den danske Regering har derfor ogsaa allerede for over 300 Aar siden truffet særlige Foranstaltninger for at vejlede Skibene, der skulle omsejle dette; thi det første danske Fyr paa Skagen skriver sig fra 1561. Det er naturligvis senere stadig ble-

vet forbedret, saa at det nu er et Fyr af første Klasse, og det vil i indeværende Aar yderligere blive suppleret med et Fyrskib for Enden af Revet.

Kan nu end Horns Rev ikke i Betydning maale sig med Skagens Rev, har det til Gjengjæld saa meget større Udstrækning, i det dets yderste Ende først findes omtr. 5 Mil fra den længst fremstikkende Pynt af Landet. Der-til kommer, at det, naar man holder sig til Landets Hovedretning, stikker tværs ud i Søen. Navnet er helt naturligt taget efter dens ydvestlige Pynt af Nørrejylland's Fastland, Blaavandshuk, der i ældre Tid kaldtes „Horn“ eller „Hornet“. Det kan dog som en Kuriositet nævnes, at medens „Horns Rev“ baade er det korrekte og i en Aarrække det officielle Navn, hedder Revet i Folkemunde fra gammel Tid og endnu den Dag idag: „Revs Horn“, og i ældre hollandske Beskrivelser omtales det undertiden som „Duyvels Horn“ (Djævel-Hornet), hvad der tyder paa, at man har set paa det med ængstelige Blikke.

Et Øjeblik's Betragtning af Kaartet er ogsaa nok til at vise, hvor farlig denne Grund er for Sejladsen i Nord-søen, vistnok især for Skibe, der komme fra eller søge til Hamburg og Bremen, men ogsaa for Farten imellem den engelske Kanal og Skagen, hvor Skibene tit af Strømmen blive forsatte øster paa.*)

*) Jeg har endnu for kort Tid siden talt med en svensk Skibsfører, der havde forladt Kanalen med god Stedbestemmelse og sat Kurs efter Hanstholmen, men dog, med godt Vejr, var bleven forsat ind paa Horns Rev.